

Namen auteurs: Harry Molkenboer, Toetsdeskundige en directeur
Bureau Toetsen en Beoordelen
Annie Kempers, directeur-bestuurder Stichting Examenkamer

Examenfraude

Een overzicht

De diefstal van 27 examens in mei 2013 op de Rotterdamse middelbare Ibn Ghaldounschool heeft examenfraude sterk onder de aandacht gebracht. Wie het onderwerp volgt, komt tot het besef dat het op zeer uiteenlopende wijzen in alle fases van de examenketen plaatsvindt en grote gevolgen kan hebben. Ook politie en justitie spelen inmiddels een rol bij de opsporing en berechting. Dit artikel geeft een overzicht aan de hand van 'waar gebeurde voorbeelden'.

Inleiding

Hoewel examenfraude weinig voorkomt (een globale schatting op basis van wat je leest en hoort, is dat bij 2% van de examens wordt gefraudeerd) is het maatschappelijk effect enorm. In het advies 'Een diploma van waarde' (oktober 2010) van de Onderwijsraad moeten leerlingen, studenten, vervolgoopleidingen en potentiële werkgevers vertrouwen hebben in de examinering in het Nederlandse onderwijs. Hetzelfde geldt voor de private examinering. 'Waarde' heeft hierbij betrekking op zowel de inhoud van een examen als op het niveau. Er is echter nog een andere waarde. De waarde van een diploma in het maatschappelijk en economisch verkeer, ook wel het 'civiele effect' genoemd. Een diploma opent deuren die voor anderen gesloten blijven. In het maatschappelijke verkeer worden diploma's vaak vereist terwijl niet iedereen daarover beschikt of in staat is deze te behalen.

Examenfraude is volgens de NVE-definitie opgesteld door M. Bonefaas: "*Het opzettelijk beïnvloeden van (onderdelen van) het examenproces met als doel een ander resultaat uit het examen te verkrijgen*".

Examenfraude is van alle tijden en blijkt een gegeven, zelfs bij studenten aan de prestigieuze Harvard universiteit waar ter bestrijding van fraude door het bestuur besloten is om studenten een eed af te laten leggen waarin ze beloven niet te spieken of plagiaat te plegen, een integriteits-ede dus.

"Ik zweer dat ik niet zal spieken"

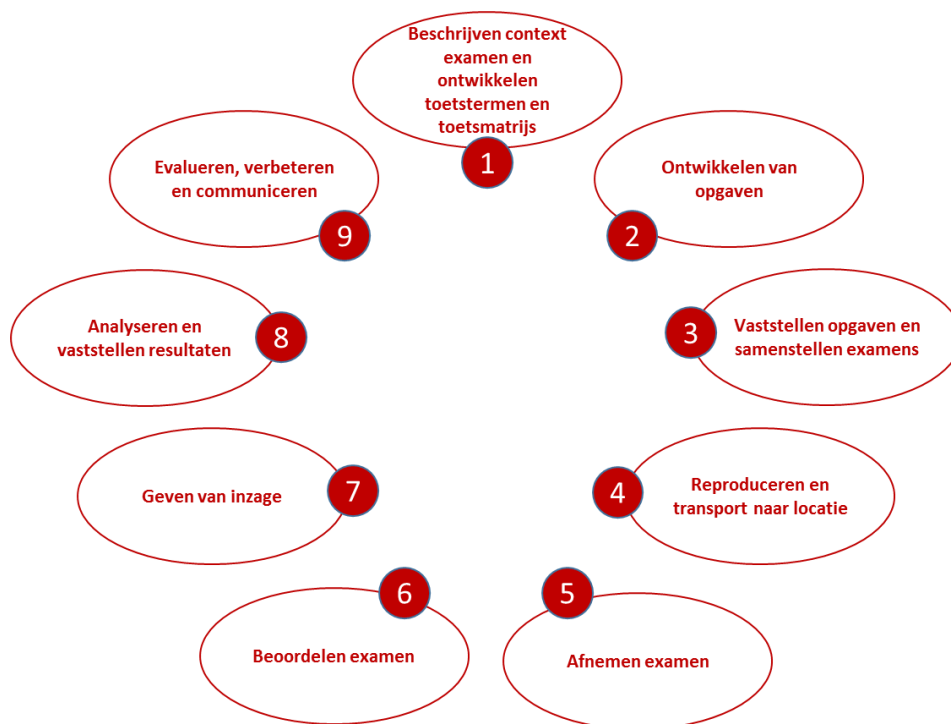
Deze universiteit stelt een 'erecode' op, en studenten moeten zweren dat ze zich daaraan houden. In die erecode staat dat frauderen de "normen van de Harvard-gemeenschap" schendt.

Bron: NOS.nl, vrijdag 9 mei 2014

Met het hebben van een 'erecode' en het afleggen van een eed - een plechtige belofte - wordt een beroep gedaan op de integriteit. In Nederland moeten studenten soms op het voorblad van hun examenwerk verklaren dat ze geen plagiaat hebben gepleegd. Een dergelijke persoonlijke verklaring blijkt te werken, alhoewel een echte "*No time to waste? Copy-paste!*" -student zich natuurlijk niet - door welke erecode dan ook - van de wijs zal laten brengen.

Examenfraude aan de hand van de examenketen

Examenfraude wordt zelfs door Minister Bussemaker geassocieerd met spieken. Surveillanten moeten dit voorkomen én als het voorkomt, signaleren en actie ondernemen. Maar dat is veel te beperkt: belangrijk is om te kijken naar de gehele examenketen vanuit de optiek 'wie heeft er belang bij'. Uitgangspunt voor dit artikel over fraude is de volledige ontwikkel- en afnameketen van een examen, waarbij de veel gebruikte toetscyclus uit het hoger onderwijs (en iets uitgebreid) als basis is gebruikt om fraudeaspecten op een logische plaats in beeld te brengen.

Figuur: Bewerkte versie toetscyclus met 9 fasen om fraudeaspecten in beeld te brengen

Fase 1: Beschrijven context examen en ontwikkelen toetstermen en toetsmatrijs

Binnen deze fase van de examenketen is er geen sprake van examenproducten die, voor zover vanuit de praktijk bekend is, aanleiding geven voor fraude.

Fase 2: Ontwikkelen van opgaven

Bij het ontwikkelen van opgaven (gesloten/open vragen, (praktijk)opdrachten en dergelijke) zijn verschillende en soms veel deskundigen betrokken zoals inhoudsdeskundigen, toetsdeskundigen, leden van toetscommissies, vaststellers, administratieve medewerkers, projectleiders et cetera. Ze werken binnen een project op verschillende locaties met opgaven die op verschillende pc's staan en die vaak per e-mail worden verzonden. Tussenversies staan onbeveiligd op pc's, USB-sticks of zitten afgedrukt in de tas. Kortom er circuleert nogal wat en de kans op inbreuk, verlies en diefstal is groot en daarmee de kans op fraude.

Versturen van conceptexamen via versleutelde mail

Marieke kreeg als secretaris van de examencommissie de opdracht de versleutelde conceptversie van een nog af te nemen examen naar de leden van de examencommissie te sturen. In een daaropvolgende mail werd het password verstuurd.

Toen een van de leden geen inhoudelijk commentaar stuurde bleek dat de voor hem bedoelde mails per ongeluk naar het mailadres van iemand anders verstuurd waren.

Realiseer je wat de gevolgen zijn van een moment van onoplettendheid, zorg voor procedures, handhaaf ze en spreek elkaar erop aan. Maak iedereen ervan bewust waarom op die wijze moet worden gewerkt.

Nu digitale toetssystemen volledig webbased zijn, kan het ontwikkelen, redigeren en bespreken van opgaven volledig digitaal plaatsvinden in een beveiligde omgeving. Geen verschillende media meer, geen usb-stick die uit de jas valt, of papieren die in de trein achter blijven. Tijdens de vaststellingsvergadering worden de opgaven pas geprint, om ze daarna te bespreken, aanpassingen digitaal te verwerken en papieren te vernietigen via de shredder. Het risico wordt hierdoor aanzienlijk verkleind, mits de beveiliging van de digitale omgeving en de gehanteerde processen daarbij natuurlijk serieus worden aangepakt.

Fase 3: Vaststellen opgaven en samenstellen examens

Bij het samenstellen van het examen worden de vastgestelde opgaven samengevoegd tot een examen op basis van de toetsmatrijs. De cesuur, examentijd, toegestane hulpmiddelen en dergelijke worden bepaald. Het eindresultaat is beïnvloedbaar als delen uit het af te nemen examen al in responsiecolleges worden behandeld. Ook door oude examens opnieuw in te zetten kan het eindresultaat worden beïnvloed. Let wel, het is dan echter niet de kandidaat die fraudeert, maar er is wel degelijk een belanghebbende de docent die mogelijk belang heeft bij hogere uitkomsten). Vraag is of er nog steeds objectief getoetst kan worden? Of heeft het meer te maken met het niet bewust zijn van de gevolgen? In ieder geval is dat ook kwalijk.

ETS in Amerika heeft al in 2014 vastgesteld dat het bij de constructie van de SAT test – een internationale toelatingstoets - belangrijk is het aantal bij het proces betrokken functionarissen te beperken.

Leerkrachten betrapten directrice op examenfraude

De directrice van een Belgische middelbare school wordt ervan verdacht haar eigen kinderen jarenlang de vragen en antwoorden van tentamens/examens te hebben doorspeeld. Dat was mogelijk omdat ze deze zelf moest goedkeuren. Acht leerkrachten die al jarenlang vermoedden dat er iets niet in de haak was, besloten de proef op de som te nemen. De leraren presenteerden hun leerlingen, onder wie de kinderen van de directrice, andere versies van examens en toetsen dan diegene die het schoolhoofd had goedgekeurd. Dat leverde merkwaardige resultaten op. Zo vulde één kind bij een meerkeuzetoets keurig de antwoorden van de gecontroleerde versie in.
Bron: AD.nl 2 januari 2013 met als oorspronkelijke bron hln.be

Fase 4: Reproducieren en transport naar locatie

Na het samenstellen van het examen is het klaar voor vermenigvuldiging, distributie en opslag. Ook in dit proces kan veel misgaan:

- Wie vermenigvuldigt het examen en hoe vindt dit plaats. Werkt er bij de drukker een kandidaat in zijn vrije tijd? Wordt het kopieerapparaat tijdens het proces onbeheerd gelaten? Laat de software van het kopieerapparaat achteraf alsnog informatie zien? Wordt er bij de drukkerij met een geborgd systeem gewerkt?

Een HTS rond 1980: de tijd dat een school nog een repro had.

Naast het fietsenhok stond een afvalcontainer waar een repro-medewerker zijn afvalbak leegde. Duidelijk was te zien dat daar negatieven tussen zaten van documenten. Even kijken kon geen kwaad, het was immers afval. En te midden daarvan werd het Landmeettentamen van de volgende dag gevonden. Thuis was het mogelijk met een spiegel het tentamen te lezen. De student behaalde een passend cijfer. Smartphones met camera's en WhatsApp bestonden toen nog niet! De fraude bleef beperkt tot één student.

De repro bestaat niet meer, maar een handige student die wel even wil kijken naar een storing van een kopieerapparaat kan zomaar het digitale geheugen uitlezen en gegevens op een USB-stick meenemen.

- Hoe worden examens verpakt? Is een tel-lijst ingesloten en het pakket verzegeld?
- Is de chauffeur een kandidaat of belanghebbende? Is de route, het tijdstip van vertrek en de aankomsttijd bekend? Wie controleert bij ontvangst of alles klopt?
- Waar en hoe worden de examens tijdelijk opgeslagen. Wie heeft de sleutel en hoeveel zijn er? Hoe veilig is de ruimte, de deur, het slot, de sleutel of het eventuele dakraam? Wordt geregistreerd wie er binnengaat? Is er sprake van een vier-ogen-principe bij dergelijke procedures?

Ibn Ghaldoun

Door het niet afgesloten dakluik naar binnen, pakketten netjes open maken, examens fotograferen, pakketten weer netjes dichtmaken en de examens via internet verspreiden.

De directe kosten voor het laten maken, verspreiden en afnemen van 17.000 nieuwe VWO examens Frans, bedroegen € 86.000,00. Maar daarmee waren niet alle kosten gedekt: totale kosten voor de maatschappij geschat 3 miljoen euro, mede door het faillissement van de school.

Fase 5: Afnemen examen

Onbewaakt examenmateriaal

Bij aankomst van een Gecommitteerde bleek het lokaal niet afgesloten. Dit terwijl alle examens omgekeerd op de tafels klaarlagen en enkele studenten de zaal al binnenkwamen. De examinator alles had voorbereid, en stond in de kantine met een aantal studenten te praten.

Als het gaat om examenfraude, spreekt de examenafname het meest tot de verbeelding. Ook hier is aan de hand van voorbeelden te zien dat je overal op bedacht moeten zijn: fraude wordt veroorzaakt door alle betrokkenen, waaronder ouders, surveillanten, examinatoren, opleiders, maar ook derden en niet te vergeten de kandidaten zelf natuurlijk. Werkelijk geen enkele methode en geen enkel hulpmiddel wordt geschroomd. Hier volgt een overzicht, maar bedenk dat er nog veel meer voorbeelden zijn.

Eenvoudig spieken

Hieronder wordt in dit artikel verstaan:

- Afkijken bij de buurman of het antwoord voor laten zeggen. Een voorbeeld hiervan is de 'Duitse driehoek', waarbij een intelligente Duitse student de om zich heen gesitueerde examenplaatsen "verkoopt" voor het doorspelen van de juiste antwoorden. Voorzeggen kan ook door het kleuren van vingernagels die als antwoordalternatief worden opgestoken nadat via het tikken met een potlood duidelijk is gemaakt om welke vraag het op welke pagina gaat.

- Spieken met een meegesmokkeld briefje - ook als etiket op een drinkflesje, onder de tafel dan wel aan de binnenzijde van de kleding geplakt, of uit te rollen uit een pen, in de vorm van kladpapier van een eerder examen soms bewerkt met onzichtbare inkt, verstopt in toegestane en zelf meegebrachte naslagwerken, dan wel tekst aangebracht op de huid onder een pleister of ingetikte tekst op een programmeerbare rekenmachine et cetera.

Om deze vormen van spieken tegen te gaan zijn verschillende versies van hetzelfde examen, een goede opstelling van tafels en bovenal een alerte surveillance noodzakelijk. Het beroep van surveillant vraagt om een adequate training, certificering, maar ook onafhankelijkheid. Er moeten duidelijke procedures bestaan en helder moet zijn wat is toegestaan en hoe te handelen. Om spieken en fraude te voorkomen mag de kandidaat zelf niets meenemen in de examenzaal. Bedenk dat het afgeven van een mobieltje of horloge nog weinig zegt als de kandidaat er twee bij zich heeft, maar ook dat je als surveillerende ouder het zoontje van je vrienden ziet frauderen. Dan waag je het niet daar actie op te ondernemen, toch?

Spieken met technische hulpmiddelen

Als het toezicht bij het examen goed is georganiseerd wordt het spieken met technische hulpmiddelen lastiger, maar zeker niet onmogelijk. De brildrager blijkt in zijn bril een camera te hebben, ergens in zijn kleding een bluetoothapparaat en in zijn gehoorang kleine bluetooth speakertjes nog kleiner dan het topje van een pink. Een hulpje buiten de examenruimte zegt het juiste antwoord voor.

Figuur: Normaal uitziende bril met camera (bron: <http://www.spysecurityshop.nl/>)

Er bestaan minitelefoons, superkleine telefoons, niet groter dan een wijsvinger. De minimobieltjes hebben geen metalen onderdelen, waardoor ze ongemerkt door detectiepoortjes komen. Zachtjes praten en weinig zeggen, valt een niet goed oplettende surveillant niet op.

Georganiseerde examenfraude

Een groep van acht personen schrijft zich, ieder afzonderlijk, in voor een examen waaraan 20 kandidaten deelnemen. Eén van deze personen beheerst de examenstof. Alle zeven anderen dragen onzichtbaar een riem met trilapparatuur, met in hun kleren een bluetooth ontvanger. De leider van de groep heeft in zijn schoen een apparaatje gekoppeld aan zijn grote teen en zendapparatuur in zijn kleren. Het systeem werkt als alle kandidaten dezelfde vragen krijgen en in dezelfde volgorde. En dit komt nog veel voor. Op basis van een afgesproken code, start de leider met het maken van het examen. Het antwoord van de eerste vraag geeft hij door met één, twee, drie of vier tikken van zijn grote teen, naar gelang het antwoord.

Een oplettende surveillant viel het op dat antwoorden werden angekruist, zonder dat de kandidaat naar de vragen keek of dat de kandidaat een andere vraag beantwoorde dan de vraag die op tafel voorlag. Een dataforensiconderzoek van de Stichting Examenkamer toonde antwoordpatronen aan (zie Examens 2014-2 Dataforensics: geen sinecure). De leider zorgt ervoor dat niet de hele groep voldoende scoort en zelf zakt hij keer op keer om weer te kunnen deelnemen!

Plagiaat

Hoewel plagiaat juridisch geen fraude is, wordt het in onderwijsland en in het kader van toetsing via examenreglementen als fraude aangemerkt. Het op onrechtmatige wijze overnemen van teksten om daar een goede beoordeling aan te kunnen ontleen, wordt alom aangemerkt als fraude en derhalve ongeldig verklaard. De inzet van een plagiaatscanner en dit vooraf aankondigen helpt bij het opsporen en mogelijk voorkomen van plagiaat (Examens 2011-01: Het opsporen van plagiaat van schriftelijk werkstukken).

Lastig wordt het echter indien speciaal ingerichte servicediensten, met inzet van vertalers en tolken, ook een business opzetten en werkstukken ontwikkelen die plagiaatvrij zijn. Er is dan geen sprake van plagiaat, maar de kunst is om de authenticiteit van het door de kandidaat aangeboden werkstuk te identificeren.

Identiteitsfraude

Naarmate er betere procedures ontwikkeld worden in combinatie met beter toezicht, en unieke examens via digitale afname, zijn meerdere traditionele fraudevormen niet meer mogelijk of effectief. Andere middelen zoals identiteitsfraude worden dan ingezet. De identiteitscontrole is een belangrijk maar vaak onderschat aspect van het examenproces. Er is vaak onvoldoende tijd als 900 kandidaten gelijktijdig van start willen gaan met het examen en veel surveillanten zijn niet getraind in het identificeren van look-a-likes.

Zusjes maken elkaars examen

Twee zusjes zijn betrapt op examenfraude. Ze maakten elkaars vwo-eindexamen Frans, maar de lerares kreeg argwaan gezien de behaalde resultaten. Omdat elk handschrift unieke kenmerken heeft is op basis van handschriftenanalyse duidelijk geworden dat zij elkaars examen hadden afgelegd. Nu zijn beiden gezakt.

Bron: AD.nl 26-06-2015.

Het identificeren van deze fraude was mogelijk in een onderwijsomgeving, maar bij losse kandidaten die een alleen een examen afleggen, is alleen een vergelijking van de handtekening op de deelnemerslijst mogelijk met die op het id-bewijs, omdat bij een digitaal afgenomen examen elke verdere vorm van handgeschreven bewijs ontbreekt.

Maar ook tijdens het examen kunnen kandidaten van identiteit verwisselen, als na de id-controle er geen controle meer plaatsvindt tijdens het examen. Toiletbezoek leent zich hier makkelijk voor.

Gecreëerde chaos

Twee kandidaten zorgen voor onrust aan de ene kant van de examenzaal, aan de andere kant van de zaal verwisselen twee kandidaten hun schrapkaart en worden er met het mobieltje foto's gemaakt van de opgaven.

Digitale afname en flexibilisering

De frauderisico's met digitaal toetsen zijn van een andere orde:

- Wat als de vraag- en toetsontwikkelaars hun gebruikersnaam en wachtwoord kwijtraken? Om de risico's te beperken is het verstandig om verschillende rollen te onderscheiden met eigen autorisaties. Hierdoor hebben bijvoorbeeld vraagontwikkelaars alleen toegang tot hun eigen vragen en niet tot die van anderen. Ook hebben ze geen toegang tot de toetsen of tot beoordelingen en de resultaten van studenten. Voor gebruikersnamen en wachtwoorden dienen protocollen te worden opgesteld, nageleefd en gecontroleerd.

- Een kandidaat begint met het maken van het examen, maar sluit het systeem af zonder uit te loggen en gaat weg met als reactie "Hier snap ik niks van". Hij verlaat de examenruimte en gaat naar een pc buiten het examenlokaal en logt opnieuw in om met assistentie het examen alsnog te maken. Dit kan omdat hij het examen niet heeft afgesloten, en er gewerkt wordt op het interne netwerk. Afsluiten van het examen door de surveillant en controle op het IP-adres moeten deze fraude voorkomen.
- Ook het gelijktijdig kunnen inloggen via verschillende browsers bleek in een bepaald toetsysteem tot fraude te kunnen leiden.

Massale fraude op de UvA

Ongeveer vierhonderd economiestudenten hebben gefraudeerd bij computertoetsen van het vak statistiek. De studenten konden gelijktijdig op twee browsers inloggen bij het programma waarmee de toets werd afgenomen. Zo konden ze met de ene browser alvast de goede antwoorden zien, en die via de andere browser invullen en opsturen.

De fraudeurs liepen tegen de lamp toen docenten merkten dat studenten de toetsen sneller maakten dan ervaren docenten.

Bron: Telegraaf, 15 apr 2014, 20:38

- Het onderling verwisselen van vooraf aangereikte inlogcodes is ook een optie om het examen door iemand anders te laten afleggen.
- Het aanbrengen van een USB stick waarmee het scherm extern wordt overgenomen is ook al gesignaleerd. Dus zorg ervoor dat alle beschikbare USB-poorten afgesloten zijn.

Digitale examinering biedt een ongekennde flexibilisering en daarmee de mogelijkheid direct weer opnieuw examen af te leggen. Zeker als er in een examenstelsel gewerkt wordt met meerdere exameninstellingen zonder een centrale registratie. Kandidaten nemen tegen betaling veelvuldig deel (ze zakken bewust om niet op te vallen) om examenvragen te onthouden of om opnames te maken van vragen met als doel deze vragen te verkopen, aan te bieden aan medecursisten en dergelijke. Dit is een vorm van datamining die moordend is voor itebankbeheerders. De sleetsheid van vragen wordt daarmee bevorderd, terwijl een valide itebank juist het belangrijkste bezit is van een exameninstituut. Hoewel dit geen directe fraude lijkt, is het volgens de definitie van de NVE dit eigenlijk wel.

Fase 6: Beoordelen examen

Hoewel fraude door kandidaten in deze fase niet mogelijk lijkt, ze hebben het examen immers gemaakt en ingeleverd, kunnen ze toch nog belang hebben bij fraude, bijvoorbeeld als ze het examen slecht hebben gemaakt en tijd kopen door het examenwerk te stelen. Hierdoor moet het examen door de hele groep opnieuw worden afgelegd.

Gemaakte examens gestolen

De gemaakte examens lagen volgens de directeur in een gesloten envelop in een afgesloten lokaal. De betrokken leraar had ze daar neergelegd om ze later mee naar huis te nemen om ze na te kijken. Ongeveer 1 tot 1,5 uur nadat hij ze voor het laatst had gezien waren ze weg. Er waren geen sporen van inbraak.

Eén van de leerlingen die het examen beeldende vorming maakte, heeft laten weten dat het lokaal wel was afgesloten, maar er zit een slot op, waar meerdere sleutels op passen.

Inmiddels zijn de examens gevonden. De leerlingen moeten desondanks het examen opnieuw maken.

Bron: Omroep Flevoland, Almere 14 mei 2014

Er zijn meer voorbeelden bekend zoals in België dat de schoonmaakster op school examenmateriaal van het bureau in de prullenbak doet, of examenmateriaal uit de auto van de leerkracht wordt gestolen. Ook in deze fase van het examenproces is zorgvuldig omgaan met examens een verplichting.

Deze voorbeelden hebben in principe niet direct iets van doen met fraude (tenzij het met voorbedachte rade plaatsvindt), maar waar het om gaat is het bewustzijn dat er in de hele examenketen niets fout mag gaan. Als zo onzorgvuldig wordt omgegaan met het gemaakt examenmateriaal, hoe zorgvuldig wordt dan omgegaan met de ontwikkeling van examens? En hoe zorgvuldig gaat de docent thuis om met de beoordeling? Moeten gemaakte examens niet direct de kluis in? En zou het beoordelen niet op school onder gecontroleerde omstandigheden moeten plaatsvinden?

Fase 7: Geven van inzage

Inzage en inzet identieke examens

Enkele studenten van de Hogeschool InHolland hebben stiekem foto's genomen van het tentamen mondzorg tijdens de inzagemomenten van zeker vier cruciale toetsen en vervolgens de opgaven en correcte antwoorden naar hun medestudenten gemaaild die de eerste tentamenmogelijkheid bewust overgeslagen hadden.

Omdat de instelling tijdens de herkansingen identieke tentamens afnam – hetgeen alom bekend was - kon een groot aantal studenten zonder de stof te leren, hoge cijfers behalen.

Bron: de Volkskrant, M. Rengers 5 juli 2011

Ook een inzage dient altijd onder toezicht plaats te vinden en net zoals bij het maken van het examen, onder dezelfde strenge voorwaarden. Fraude is het ook door tijdens de inzage alsnog aanpassingen in het materiaal aan te brengen, om zo een hogere score te krijgen. Maar fraude is het ook als er bewust door docenten foute antwoorden van studenten door hen worden gewijzigd om kandidaten te bevoordelen.

Fase 8: Analyseren en vaststellen resultaten

In deze fase van de examenketen lijkt qua examenfraude niets meer mis te kunnen gaan, maar onderdeel van deze fase vormt ook de opslag van examengegevens. Bij de softwareontwikkeling van sommige digitale toetsystemen wordt zeer bewust rekening gehouden met de mogelijkheid van fraude. Desondanks is het de moeite waard om bewust in te (laten) breken in de software (ethisch hacken).

Zeker 30 scholen gehackt door leerlingen

Zeker dertig scholen zijn het afgelopen jaar slachtoffer geworden van hackers. Vaak ging het om eigen leerlingen die het schoolsysteem kraakten om zo examenvragen te bemachtigen of puntenlijsten te stelen. Dat schrijven Het Nieuwsblad en De Standaard. Luc Beirens van de Computer Crime Unit van de federale politie vermoedt dat het nog in veel meer scholen gebeurt. De speurder sluit zelfs niet uit dat sommige leerlingen ook probeerden om hun examenresultaten te manipuleren.

Vaak proberen scholen het probleem intern op te lossen. Omdat het probleem nog geen dramatische proporties aanneemt, is het niet altijd nodig om naar de politie te stappen, luidt het.

Bron: Gazet van Antwerpen, 28 juni 2012

Steeds vaker blijkt dat ook een onderwijs- of exameninstelling belang kan hebben bij hogere slaagpercentages en te verstrekken diploma's. Kwaliteitskaarten, imago van de instelling, maar ook financiële aspecten kunnen in deze fase van de examenketen een rol van betekenis spelen bij het realiseren van wat vaak interne fraude wordt genoemd.

Gerechtigdheid

Op 16 mei 2014 zijn de opleidingsdirecteur van een exameninstituut en een examinerator door de rechter veroordeeld. De rechter achtte voor de examinerator valsheid in geschrifte en het vervalsen van een examen bewezen. Maar niet alles uit de aanklacht kon voldoende bewezen worden. Omdat de uitspraak echter zo lang op zich heeft laten wachten en de examinerator derhalve zolang in onzekerheid heeft moeten leven is hem een taakstraf van 24 uur opgelegd. De directeur van het opleidingsinstituut, alwaar alles plaatsvond, werd veroordeeld voor drie strafbare feiten waaronder medeplichtigheid en valsheid in geschrifte. Het uitgeven van valse certificaten stond centraal. De eis van 8 maanden werd - gezien het serieuze karakter van deze zaak - door de rechter verzwaaard: een gevangenisstraf van 12 maanden, waarvan 6 voorwaardelijk en een proeftijd van 2 jaar. Het feit dat examenfraudeurs in beroepskwalificerende trajecten zich voor de rechter moeten verantwoorden is redelijk uniek.

Bron: www.nvexamens.nl, 19 mei 2014

Fase 9: Evalueren, verbeteren en communiceren

Binnen deze fase frauderen kandidaten niet meer. Toch zou ook bij deze fase 'fraude' op de interne agenda van scholen en exameninstellingen moeten staan. Wat ging goed en wat kon beter? Hier zou met name de interne fraude bij een examenorganisatie onderwerp van controle en handhaving moeten zijn.

Ook dit voorbeeld is gebaseerd op een werkelijk voorgekomen situatie:

Een kandidaat op een hogeschool had zijn toets bijzonder slecht gemaakt en de docent was hiervan op de hoogte. Na de vakantie verwachtte de docent de kandidaat dan ook terug bij zijn vak, maar dat bleek niet zo te zijn. Navraag bij de administratie maakte duidelijk dat er een "foutje" gemaakt was in de verwerking van de toetsresultaten en dat de kandidaat op grond daarvan geslaagd was en de school inmiddels met het diploma verlaten had. Een correctie van het toetsresultaat was helaas niet meer mogelijk en klokkenluiders worden niet door iedereen gewaardeerd.

Tot slot

De kern van het voorkomen en bestrijden van fraude is bewustwording en bewustzijn. Het kan op elk moment gebeuren en echt iedereen kan erbij betrokken zijn. Belangrijk is het niet alleen alert te zijn op bekende fraudevormen, maar evenzo is het belangrijk nieuwe signalen op te vangen om vervolgens die in de context van het examen, de examinering, de examenvorm, de in te zetten hulpmiddelen en dergelijke te interpreteren. Probeer altijd open te staan voor de vraag: wat is er anders en wie heeft er belang bij? Integriteit is belangrijk, maar blijvend controleren is belangrijker. Maak een risico-inventarisatie en zorg voor een borging van alle producten en processen.

Het doel van examineren is kandidaten 'de maat nemen', goede kandidaten te laten slagen en slechte kandidaten te laten zakken. Door examenfraude wordt kandidaten niet meer op een objectieve en integere wijze de maat genomen. Het ondermijnt het systeem van examineren op een kwalijke wijze en er komen niet bekwame personen op de markt, die bekwam lijken te zijn, met alle mogelijke gevolgen van dien. Denk bijvoorbeeld aan de tandarts die u behandelt. Let wel: bij elk examen en binnen elke beroepsgroep komt het voor.

Als het op examineren aankomt, zijn mensen vaak onbewust onbekwaam, zeker omdat de meeste fraude onzichtbaar is. Er zijn regels en procedures nodig en soms grote investeringen.

De belangrijkste schakel is en blijft de mens, zowel negatieve als positieve zin. Zoals de surveillant die zag dat een kandidaat een schrapkaart invulde zonder in de opgaven te kijken!